

TEMA 5

Sexualbrott på Internet

TEMA 5 Sexualbrott på Internet

Pedagogens introduktion

Det är lätt att få moralpanik

Medierna målar stundtals upp Internet som en fasansfull plats där barn och ungdomar mobbar och kränker varandra. Hela nätet är fullt med porr och unga tjejer lägger ut nakenbilder på sig själva. Svikna pojkvänner smutskastar, kränker och lägger ut bilder med sexuellt innehåll på tidigare flickvänner. Och inte minst ”fula gubbar” raggar upp småflickor på nätet. Ibland undrar man om det inte vore bäst att dra ur sladden till datorn och förbjuda Internetanvändning.

Internet är mer än så

Men Internet är även ett verktyg för kunskapsinhämtning, en arena som möjliggör kontakter såväl över hela världen som med klasskamraten i huset bredvid. Det är ett ställe där man kan odla sina intressen och träffa andra med samma intressen även om man bor i en by med tio invånare, ett ställe för förströelse, glädje och bekräftelse och ett ställe där man kan få svar på frågor man inte vågar ställa någon annanstans.

Internet i skolan

De allra flesta skolor har idag tillgång till datorer och Internet. Men även om Sverige i ett internationellt perspektiv är långt framme gällande antal datorer på varje skola så tyder mycket på att undervisningsmetoderna inom området inte har utvecklats nämnvärt.

Regeringen lade fram sin IT-proposition *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället* (2004). I propositionen framhålls att IT ska ha en starkare position i lärarutbildningen och att informationssamhällets kompetenskrav ska beaktas i framtida revideringar av kurs- och läroplaner. Att skydda barn från skadligt innehåll är ett annat område som särskilt pekas ut. I det ligger att ge eleverna förståelse för och verktyg att hantera de potentiella faror som finns på Internet samtidigt som de ska ges möjlighet att utforska de möjligheter som Internet kan ge för deras utbildning, utveckling, sociala liv och välbefinnande. Här kan skolan bidra genom att erbjuda en arena och ett forum där eleverna får undersöka, problematisera och diskutera Internetanvändning.

Fakta och bakgrundsmaterial

Nedanstående faktatext vänder sig i första hand till pedagogen men kan även med fördel helt eller delvis kopieras och delas ut till eleverna som kan använda det som ett underlag för sin faktainsamling.

Internet

Redan i slutet på 1960-talet kopplade man i USA samman datorer vid ett antal universitet till ett nätverk. Detta försök finansierades med militära pengar och syftet var att skapa en militär kommunikationskanal som inte skulle kunna slås ut. Fler och fler universitet kopplade upp sig på nätet och till slut tog den akademiska användningen över från den militära. I slutet på 80-talet började även svenska universitet koppla upp sig mot Internet. Allt eftersom Internet växte och ökade i betydelse började även företag att ansluta sina datornät. I och med att utvecklingen av hemsidor ledde till en ny marknadsföringskanal tog företag och affärsverksamhet över universitetens dominans och i slutet på 90-talet började ”vanligt folk” att använda Internet såväl för nöje som för arbete.

Ungdomars Internetvanor

Sverige är ett av de länder i världen där tillgången till Internet är som allra störst. Inom EU-projektet SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools) har man gjort undersökningar gällande barns och ungdomars tillgång till och användning av Internet i ett antal EU-länder. Enligt den undersökningen har 88 procent av Sveriges barn och ungdomar tillgång till Internet i hemmet, 38 procent har en egen dator på sitt rum och 48 procent använder Internet minst en gång om dagen. Att chatta (föra ett textsamtal) är den vanligaste aktiviteten för unga på nätet. Men det är även vanligt att man spelar spel mot andra Internetanvändare, lägger ut information om sig själv och sina intressen eller laddar ner musik.

I en rapport från Brå, *Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet. Omfattning, karaktär, åtgärder* (Shannon 2007) kan vi läsa att Internet ofta har beskrivits i termer av ett ”verktyg” med många olika ”användningsområden” – som exempelvis en kunskapskälla, ett kommunikationsverktyg, ett öppet och mycket inkluderande forum för diskussioner av alla möjliga ämnen med mera. Denna syn på Internet kan emellertid främja en uppfattning att nätet går att betrakta som avskilt från det ”verkliga” samhället utanför nätet. Och denna uppfattning strider mot de erfarenheter som många barn och ungdomar har i dagens Sverige. Barn

och ungdomar har integrerat Internet i sin livsvärld på ett sätt som fortfarande kan kännas främmande och ibland till och med obegripligt för många vuxna. Bland annat har Internet kommit att användas flitigt av många unga personer i sitt relationsskapande och -upprätthållande, och många barns och ungdomars sociala sfär spänner över den ”virtuella” och den ”icke-virtuella” världen utan att det finns någon tydlig skiljelinje dessa emellan. Internet utgör i dag en naturlig del av barns och ungdomars vardagsliv.

Litteraturen på området är noga med att påpeka den stora potential som Internet har för att gynna barns utveckling på ett mycket positivt sätt. I fråga om relationsskapande beskrivs exempelvis hur Internet ger barn och ungdomar, som är källkritiska och som har förmågan att filtrera bort förvrängd information, tidigare oanade möjligheter att lära sig om relationer och sexuella ämnen som kan vara svåra att diskutera med exempelvis föräldrar, lärare eller över huvud taget i mer traditionella sociala miljöer. Samtidigt finns många potentiella fallgropar och faror förknippade med Internet. Här kan exempelvis nämnas utbudet av förvrängda och rentav osanningsenliga uppgifter om många olika ämnen, tillgängligheten av våldsskildringar och pornografi, samt de möjligheter som Internet tillhandahåller för nya former av mobbning och sexuella trakasserier. Att det finns vuxna som via Internet aktivt söker kontakt med barn i sexuella syften ingår självklart också i denna kategori.

Pornografi på Internet

Internet har markant ökat tillgängligheten till pornografi. Ungefär var femte vuxen Internetanvändare, företrädesvis män, porrsurfar. Det är mycket högre andel ungdomar i dag som någon gång har sett pornografi än innan Internet slog igenom. SAFT-studien visar att 45 procent av svenska barn och ungdomar mellan 9–16 år någon gång har besökt porrsajter medvetet eller omedvetet. Könsfördelningen bland de unga som har sett på porrsajter är mindre differentierad än hos vuxna även om det även här är en övervikt för pojkarna. Det är också vanligare att pojkar uppskattar pornografi medan flickor i högre grad uppger att de upplever porr som något äckligt.

Mobbning och trakasserier

Internet tillsammans med mobiltelefoner har skapat ett nytt forum där mobbning och trakasserier kan förekomma. Nätmobbning eller digital mobbning sker med hjälp av tekniken, det vill säga via sms, chatt, mejl, snabbmeddelanden och inlägg i gäst-

böcker. Till sitt innehåll skiljer sig inte nätmobbning från annan form av mobbning. Skillnaden är att det inte sker ansikte mot ansikte, att den som mobbar i vissa fall kan vara anonym och att den mobbade inte har någon fristad, utan mobbaren kan, så att säga, komma hem till den mobbade genom dennes dator och mobiltelefon. Digital mobbning sker företrädesvis efter skoltid. Det är relativt vanligt att barn och ungdomar utsätts för trakasserier via nätet. Av de tillfrågade barnen och ungdomarna i SAFT-studien uppger 24 procent att de någon gång blivit mobbade, hotade eller förödmjukade när de har chattat på nätet. I en undersökning genomförd i Göteborg senhösten 2005 (Goldsmiths universitet i London, Slonje) visas att yngre elever i 12–13-årsåldern är mer utsatta än 14–15-åringar. Digital mobbning är relativt ovanligt bland unga i gymnasieåldern. Göteborgsundersökningen visar även att det är ett fåtal av de ungdomar som utsätts för digital mobbning som berättar om det för någon vuxen. Rädsla för att vuxenvärlden ska reagera genom att begränsa tillgången till dator och mobiltelefon kan vara en anledning till detta. En annan kan vara att de unga verkar tro att det krävs bevis på att man har utsatts för att föräldrar och skolpersonal ska ta dem på allvar, enligt Slonje.

Sexuella trakasserier och sexualbrott på Internet

Under det senaste årtiondet har Internet haft en mycket stor påverkan på ungdomars liv och inte minst sexualitet. Till fördelarna med detta hör att man som ung mycket lättare än förr kan söka information om sexualitet och på så sätt få möjlighet att utforska sin egen sexualitet. Till de negativa sidorna hör de sexuella trakasserier och sexualbrott som den nya tekniken har öppnat nya möjligheter för.

Digitalkameror, mobilkameror, webbkameror och tillgängligheten i webbtekniken har öppnat möjligheterna för i stort vem som helst att lägga ut information och bilder på Internet. Många unga lockas av möjligheten att lägga ut bilder på sig själva. När bilderna väl är utlagda tappar man kontrollen över dem. Vem som helst kan duplicera och manipulera bilderna och tillsynes även rätt harmlösa bilder kan hamna i en miljö, exempelvis på porrsidor, där den fotograferade uppfattas på ett helt annat sätt än som avsågs från början. Ungdomar lägger även ut nakenbilder eller bilder med sexuellt innehåll på sig själva, på tidigare partner eller på ofrivilligt fotograferade, exempelvis bilder tagna med mobilkamera i duschen till skolans gymnastiksal. Bilder som sedan helt utan kontroll sprids vidare på Internet.

Ungdomar använder även Internet och andra digitala kommunikationskanaler för att kränka och trakassera någon annan

sexuellt. Internet erbjuder möjligheten att relativt anonymt och riskfritt kunna sexuellt trakassera någon annan. Man skriver saker på Internet som man aldrig skulle säga ansikte mot ansikte. Det finns exempel även på grövre sexualbrott i form av våldtäkter och gruppvåldtäkter där Internet har spelat en initierande roll som kontaktskapare mellan den unga förövaren och det unga offret.

Att vuxna söker kontakt med barn i sexuellt syfte är inget nytt fenomen. Forskning på området visar att de vuxna som utnyttjar barn för sexuella ändamål ofta utvecklar en sexualiserad relation med de utsatta barnen över tid. Detta sker genom att den vuxne först vinner barnets förtroende, för att sedan successivt manipulera och gradvis dra in barnet i en sexuell relation, en process som kallas för ”sexuell grooming”. Traditionellt har relationer av denna typ utvecklats inom ramen för exempelvis familje- och släktskapsrelationer, eller genom att vuxna med ett sexuellt intresse för barn på andra sätt har kunnat etablera bestående kontakter med potentiella offer. Den senaste tidens utveckling inom kommunikationsteknologi, och i synnerhet Internets explosionsartade expansion sedan mitten av 1990-talet, har skapat en ny och i det närmaste helt obebakad kontaktyta mellan barn och vuxna. Allt fler barn har tillgång till Internet, och studier visar att många barn och ungdomar använder Internet för att kommunicera med såväl okända som kända personer. För vuxna med ett sexuellt intresse för barn kan Internet därmed erbjuda tillgång till ett mer eller mindre obegränsat antal potentiella offer. Den anonymitet som Internetkommunikationer tillhandahåller har dessutom ansetts skapa gynnsamma förutsättningar för personer som vill utveckla manipulativa relationer till barn. Tillsammans har dessa faktorer föranlett en växande oro för att Internet i fortsättningen kan komma att inta en central ställning som kontaktverktyg för vuxna som vill utnyttja barn för sexuella ändamål.

Vi har i dag inte kunskap om hur vanligt och i vilken omfattning sexuella trakasserier och sexualbrott sker på eller i kontakter som inletts på Internet. Men att det förekommer står helt klart. Var fjärde flicka uppger att hon någon eller några gånger har råkat ut för att någon pratat om sex med henne på Internet utan att hon har velat det (SAFT-studien). Cirka var femte svarar att det har hänt många gånger. De allra flesta barn och ungdomar hanterar de här kontakterna på ett bra sätt, de slutar att chatta med personen och eventuellt blockerar de denne så att personen inte kan ta kontakt med dem igen. De flesta skulle aldrig kunna tänka sig att åka iväg och träffa en kontakt som de enbart haft kontakt med på Internet. Men andra har inte samma säkerhetstänk. 26 procent av de tillfrågade i SAFT-studien säger att de har

träffat en person som de tidigare bara chattat på nätet med. Och av dessa svarar 13 procent att de gick till mötet ensamma, vilket måste ses som ett riskbeteende.

Lagstiftning

Generellt kan man säga att det som är förbjudet utanför Internet är förbjudet även på Internet. Sexualbrottslagen (se tema Sexualbrott) gäller med andra ord även på Internet och i den samvaro som finns där.

På grund av den förändrade tillfällesstruktur för sexualbrott mot barn som Internets tillkomst och spridning har inneburit har många länder uppmärksammat ett behov av att införa ett straffrättsligt skydd för barn mot kontakter som används av vuxna i syfte att vid ett senare tillfälle begå olika former av sexuella övergrepp. Målsättningen är att en sådan lagstiftning ska skapa möjligheter att ingripa straffrättsligt innan barnet har blivit utsatt för ett sexuellt övergrepp. År 2006 tillsattes en särskild utredning med uppdrag att överväga om befintlig svensk lagstiftning är tillräcklig för att skydda barn mot vuxnas kontaktsökande i sexuellt syfte. Det svenska författningsförslag som nu (våren 2007) läggs fram av utredningen syftar till en kriminalisering av kontakter med barn under femton år, där syftet med kontakten är att begå ett sexualbrott mot barnet.

Föräldrars kunskap

Enligt SAFT-studien med flera kan man konstatera att föräldrar generellt sätt inte har kontroll över vilka sidor deras barn är inne på och vad som händer på chattsidorna i form av kränkningar med mera. Exempelvis svarar ungdomarna i SAFT-studien att 45 procent har varit inne på sidor med pornografiskt innehåll medan bara 18 procent av föräldrarna tror att deras barn har varit inne på sidor med pornografiskt innehåll. Mer än var tredje ungdom har en egen dator på sitt rum och 67 procent uppger att deras föräldrar aldrig sitter med när de surfar på Internet.

Arbetsmaterial

I detta och föregående tema, sexualbrott, finns enbart nivåerna 2 och 3, då dessa teman till sin natur är mer krävande i sin komplexitet.

STARTER NIVÅ 2

En ”starter” är en övning eller en berättelse som är till för att väcka elevernas intresse för temat. Startern kan även användas till att sätta igång tankar om temats frågeställningar och problematik så att eleverna utifrån det kan formulera ytterligare frågor att arbeta vidare med. Gör övningarna, läs berättelserna, diskutera och formulera frågor att arbeta vidare med.

Starter: Om Linda

När Linda kommer hem från skolan sätter hon sig framför datorn. Undrar om han är där på chatten? Hon loggar in och hennes namn dyker upp på skärmen. Hon skriver:

”Hej, nu är jag här.”

Hon väntar och hoppas att hans svar ska komma. Men det dröjer och hans namn, Andreas, dyker inte upp. Däremot svarar några andra som hon inte vet vilka det är, en skriver:

”Är du kåt?”

Linda svarar:

”Dra åt helvete, din sjuke fan!”

Det finns så många sjuka gubbar på nätet. Ofta när Linda är inne på chatten kontaktas hon av någon idiot som skriver på det sättet. Vad tror de? Finns det verkligen tjejer som svarar?

Andreas däremot är schysst. De fick kontakt för sex veckor sedan. Och när de hade chattat ett tag frågade han efter hennes MSN så de kunde skriva till varandra utan att andra såg och la sig i. Han fick den och därefter har de skrivit till varandra varje dag. Ibland sitter de i flera timmar och skriver till varandra. Ibland pratar de i mobilen eller sms:ar. Andreas har berättat att han bor i Göteborg och att han går på gymnasiet, sista året. Linda går i sjuan. De brukar diskutera hur jobbigt det är med skolarbetet. Andreas säger att det blir ännu värre på gymnasiet. Andreas brukar hjälpa henne med läxorna, han är grym på matte. De har även diskuterat musik, filmer, vad man gör med kompisar och hur jobbig Lindas mamma är. Det känns som om Linda vet allt om Andreas, men ändå gör hon inte det. Senast de skrev till varandra bad han

om en bild på henne. Hon tog en med sin webbkamera och skickade över. Andreas sa att hon var jättesnygg. Då blev Linda alldeles varm inombords. Linda ville ha en bild av Andreas men han sa att hans webbcam var trasig, så hon kunde inte få en bild just nu. Men de kanske kan träffas någon gång, då kan hon få se honom i verkligheten i stället.

Han har sagt att om hon kommer till Göteborg någon gång så ska han visa henne runt och ge henne en specialkurs i matte, och det skulle hon behöva. Han har sagt att hon kan bo hos honom. Han har en egen lägenhet. När de chattat och pratat har de, mest på skoj, diskuterat om det skulle passa på påsklovet. Hon kanske skulle åka i alla fall? Här händer ju ingenting på lovet och matte behöver hon definitivt hjälp med. Det skulle vara häftigt att få träffa och vara med Andreas. Tänk att han som är nitton år och bor själv i egen lägenhet vill träffa henne. Problemet är att hon aldrig skulle få för sin mamma. Mamma skulle aldrig tillåta att Linda åkte ensam till Göteborg och dessutom bodde hemma hos någon kille som mamma aldrig träffat. Hon måste hitta på något så att hon får åka.

Senare på kvällen går hon in på chatten igen och nu är han där. Andreas skriver att han verkligen vill att hon ska komma till Göteborg på påsklovet. Han har inget annat för sig på lovet och lovar att ta hand om henne hela tiden. Han kan till och med komma och hämta henne med bil om hon vill. Linda säger att hon vill komma men att hon först måste fundera ut hur hon ska lura sin mamma.

När påsklovet närmar sig säger Linda till sin mamma att Lotta i hennes klass har bjudit med henne till deras familjs lantställe. Lindas mamma tycker att det är bra att Linda har något att göra på lovet, så hon säger att hon får åka.

Kvällen innan Linda ska iväg hjälper Lindas mamma henne med packningen. Linda berättar utförligt för sin mamma om var Lottas land ligger och vad de tänker göra. Lindas mamma säger att hon kanske ska ringa till Lottas föräldrar för att höra om det är något speciellt Linda behöver ha med sig. Linda säger att hon absolut inte får ringa till Lottas föräldrar, det skulle vara otroligt pinsamt om hon ringde. Linda blir jättearg på sin mamma och skriker: ”Det är bara för att du ska kontrollera allt jag gör!”

För att inte förstöra kvällen tillsammans låter Lindas mamma bli att ringa.

Nästa dag tar Linda sin väska och ropar ”hej då” till sin mamma. Hon säger att hon ska till Lotta och att de ska åka därifrån, men i stället går hon till bensinmacken som ligger i utkanten av samhället. Där ska hon träffa Andreas som kommer för att häm-

ta henne i sin bil. Han har en blå Volvo har han sagt. Linda känner att hon är rejält nervös. Tänk om han tycker att hon är för barnslig, han är ju trots allt sex år äldre. Undrar om han ser bra ut. Det spelar egentligen inte så stor roll, han är ju så schysst. Jag kanske är lite kär, trots att jag inte vet hur han ser ut, tänker Linda. När hon kommer fram till bensinmacken finns det ingen blå Volvo där. Hon sätter sig på en bänk och väntar. Efter tjugo minuter så ser hon en blå Volvo svänga in på macken. Volvon kör upp framför bänken. Sidorutan på passagerarsidan glider ner.

”Hej Linda! Hoppa in”, hör hon någon säga därinne. Hon känner igen rösten från telefonsamtalen, det är Andreas.

Linda slänger in sin väska i baksätet och sätter sig i framsätet. Hon slår igen dörren och bilen åker iväg. Andreas ser inte ut som hon har föreställt sig. Han ser äldre ut än nitton. Han ser ganska vuxen ut, kanske runt 25 år. Men han ser trevlig ut.

”Jag kände igen dig direkt”, säger Andreas.

”Du är lika snygg i verkligheten som på bilden, så det var inte svårt att se vem som var du i den här hålan,” säger han och nickar bakåt när de lämnar samhället bakom sig. Linda skrattar till och känner sig smickrad. Men hon känner sig samtidigt lite orolig. Åka iväg så här med någon som hon aldrig har träffat förut, men det känns ju som om hon känner Andreas jättebra.

De pratar på under resans gång och Lindas oro minskar något. Andreas ser i och för sig äldre ut än hon trodde, men han verkar vara lika snäll i verkligheten som på chatten och i telefon.

Det visar sig att Andreas bor i ett mindre samhälle två mil utanför Göteborg.

”Jag brukar säga att jag bor i Göteborg, det är ju inte så långt dit”, säger han.

Andreas parkerar bilen utanför ett mindre köpcentrum. Han säger åt Linda att sitta kvar, han ska bara handla några saker. När han kommer ut har en matkasse och två påsar från Systembolaget.

”Men du får väl inte handla på Systembolaget”, säger Linda när Andreas har satt sig i bilen, ”du är ju bara 19 år”.

”I och för sig”, svarar Andreas skrattande.

”Men jag ser äldre ut så de brukar aldrig fråga.”

När de kommer hem till Andreas så visar det sig att han bor i en liten lägenhet, ett rum med kokvrå. Rummet är möblerat med en säng som även, vad det verkar, används som soffa. En stor TV täcker ena väggen och ett litet bord med två stolar står vid lägenhetens enda fönster. Disk står kvar på bordet, kläder ligger utspridda, ihopknycklade ölburkar ligger på golvet och det verkar inte vara städad på mycket länge.

Andreas tar en ölburk ur påsen från Systemet och öppnar den.

”Jag köpte cider till dig”, säger han.

Han räcker Linda en burk med cider. Linda vet inte riktigt hur hon ska göra. Hon vet att hon inte får dricka för sin mamma. Hon vill inte heller själv. Men tänk om Andreas tycker att hon är töntig och barnslig om hon inte dricker. Hon öppnar burken och tar en mun. Det smakar starkt men ändå ok. Hon ler och säger tack.

Eftermiddagen går mot kväll och de är kvar i lägenheten. Andreas har druckit fem, sex öl och Linda är nu inne på sin andra cider. Hon har blivit lite fnittrig och Andreas skämtar och busar med henne. De börjar ha kuddkrig i soffan och Linda skrattar högt. Helt plötsligt rycker Andreas Lindas kudde ur händerna på henne. Han tar tag i hennes handleder och trycker ner henne på rygg i soffan. Linda skrattar fortfarande. Men hon tycker inte om att han håller i henne och är så tätt inpå. Linda säger att hon vill att han ska släppa henne, men i stället lägger sig Andreas ovanpå Linda. Hon försöker putta bort honom men han är alldeles för tung. Han tar på hennes bröst. Linda blir helt tom och kall. Varför gör han så här, hon vill ju inte. Andreas ler mot henne och börjar klä av henne. Linda försöker hålla emot men Andreas tar bort hennes händer och fortsätter.

”Kom igen nu, vad skulle du annars komma hit om?” Andreas fortsätter tills han har fått av Linda kläderna. Linda gör allt mindre motstånd, kroppen blir som förlamad. Andreas har sex med Linda. När han är klar reser han sig upp, klär på sig sina kalsonger och en T-shirt. Han sätter på TV:n och öppnar en till öl. Han kastar en filt över Linda som ligger och stirrar in i väggen.

Nästa morgon skjutsar Andreas Linda in till Göteborgs central. Han släpper av henne där och säger att hon får ta sig hem bäst hon kan.

Frågor att undersöka och diskutera

- Är det vanligt att man chattar med personer som man inte vet vilka de är?
- Kan man bli ”Internetkompis” utan att träffas?
- Kan man till och med bli kär i någon man bara ”har mött” på nätet?
- Går det att prata med sina föräldrar om de kontakter man har på nätet?
- Vad tror ni Lindas mamma hade gjort om hon hade fått reda på att Linda hade en ”nätkompis” som Andreas?
- Det gick ju väldigt illa för Linda i den här berättelsen. Vad fanns det för varningssignaler som kanske borde ha gjort Linda tveksam redan från början?

- Tror ni att det är vanligt förekommande i verkligheten det som hände Linda?
- Begår Andreas något/några brott?

Starter: Om Erik

Erik brukar spela olika spel på nätet. Mest tycker han om att spela spel som har någon form av äventyrshistoria, där man är soldat, agent eller liknande med ett uppdrag och där man tävlar mot andra som samtidigt sitter uppkopplade. Han sitter ofta flera timmar om dagen. På vissa av dessa sidor kan man även chatta. På chattsidorna ger man varandra råd om hur man klarar olika svårigheter i spelen och tips om andra häftiga spel på nätet. En dag när Erik har kört fast i ett av spelen får han kontakt med en person som kallar sig själv för Striker. Striker, visar det sig, kan många knep för att klara sig bättre i spelen. Han ger även Erik tips på andra spel som är häftiga. Vissa av spelen kostar pengar att spela. Men Striker säger att de är värda varenda krona. Speciellt ett spel rekommenderar Striker, det har den häftigaste grafiken, bästa storyn och är så spännande att man själv blir rädd ibland, säger han.

Det finns en demoversion av spelet som är gratis. Därefter, om man vill spela vidare, krävs att man betalar. Erik testar demoversionen och Striker har rätt, spelet är helt fantastiskt. Han betalar in via sin mobiltelefons kontantkort för att fortsätta spela. När han har spelat ett tag visar det sig att man även kan köpa sig extra vapen, fler liv med mera. Erik fortsätter att betala via kontantkortet i mobilen. Det gör att kontantkortet måste fyllas på allt oftare och med allt större belopp. Till slut säger Eriks föräldrar att han inte får mer pengar till mobilen. Han får ringa hemifrån om han måste ringa. Erik säger inte till sina föräldrar vad pengarna egentligen går till.

Erik går tillbaka till de spel som är gratis, men de är inte lika kul längre. En dag ser han att Striker är inne på chatten och Erik passar på att beklaga sig. Han tackar för tipsen om de olika spelen, men säger att han inte har råd att spela längre. Att hans föräldrar vägrar fylla på kontantkortet. Striker svarar att det finns ett sätt att skaffa pengar.

”Får jag ditt mobilnummer, så hör en person av sig och berättar hur”, skriver Striker.

Erik ger Striker sitt mobilnummer.

Två timmar senare ringer Eriks mobil. Det är en person som Erik tycker låter som en gammal gubbe som ringer. Han frågar hur gammal Erik är, vilken färg han har på håret, hur lång han är

och om Erik har en webbkamera. Det har Erik. Då säger gubben att Erik ska ta en bild på sig själv och mejla den till gubben. Om han gör det ska han få 100 kr insatt på sitt kontantkort. Gubben säger att han arbetar på en reklambyrå och att de söker unga killar för en möjlig reklamkampanj. Det är därför han behöver bilderna. Erik tar en bild av sig själv och mejlar iväg den. Otroligt lättförtjänta pengar tänker han när det piper till i mobilen och ett meddelande som säger att han har fått 100 kr insatt på kontantkortet visar sig.

Efter några dagar ringer gubben igen. Han säger att Erik har "gått vidare" i uttagningen till att vara med i reklamen. Han säger att nu behöver han flera bilder på honom. Och att han då bara ska ha kalsonger på sig. Gubben förklarar detta med att reklamen som ska göras är för ett resebolag och de som tas ut ska få åka till Kreta och bli fotograferade på stranden där i badbyxor. Därför behöver de se hur han ser ut i badbyxor. Han ska få 300 kronor insatt på kontantkortet om han gör det. Erik tar bilderna och belöningen kommer snabbt i form av påfyllning på kontantkortet. Nu kan Erik spela igen.

Redan efter en halvtimme blir Erik störd i sitt spel av att mobilen piper. Han har fått ett sms som säger att han får tusen kronor insatt på kontantkortet om han tar ett antal bilder på sig själv naken. Tusen kronor är mycket pengar. Erik kan spela i flera dagar för de pengarna. Erik tar bilderna och skickar iväg dem. Han känner sig illa till mods, men när pengarna kommer in på kortet intalar han sig själv att det inte var så farligt.

Dagarna går och Erik spelar. En dag ringer mobilen igen. Det är gubben. Han säger åt Erik att han ska ta bilder på sig själv när han onanerar. Erik säger att han inte vill. Då säger gubben: "Om du inte gör det kommer jag att sprida bilderna som jag har på dig och din snopp på alla spelsajter som finns. Jag kommer även att skicka hem bilderna till dina föräldrar, så de kan se vad deras lille son egentligen gör framför datorn. Alla kommer att få veta hur äcklig du är!"

Innan de lägger på lovar Erik att ta bilderna.

Frågor att diskutera

- Tror du att det som händer i berättelsen även händer i verkligheten?
- Vad tror du Erik gör?
- Vad tycker du att Erik borde göra?
- Tror du att det som beskrivs i denna berättelse är vanligt förekommande? Har du hört talas om något liknande?

- Begår ”gubben” något brott och i så fall vad för brott?
- Tror du att de flesta föräldrar har koll på vilka sidor deras barn är inne på och vad som sker där?
- Brukar ni spela mycket på nätet?
- Är det ok att man kan betala vissa spel och tjänster på Internet med kontantkort, trots att man inte är myndig?

Starter: Om Jonas

Jonas har köpt en ny mobiltelefon. Den har bland annat en bra digitalkamera inbyggd. Den första dagen Jonas har med sig mobilen i skolan tar han många bilder. Bland annat tar han en del bilder på sina klasskamrater. De som blir bra mms:ar han till sina kompisar. I slutet på dagen har de gymnastik. I duschen efter gymnastiken smyger Jonas in mobilen och börjar fotografera sina klasskamrater. En av dem som står i duschen när Jonas fotograferar är Tomas. När några av killarna märker att Jonas fotograferar dem så börjar de skrika och jaga efter honom. Till slut får de tag på honom och han får under deras överseende visa och radera de bilder han har tagit, alla bilder utom en. Den som är på Tomas. Tomas har inte deltagit i jakten på Jonas och är därför inte där när de går igenom bilderna. När Tomas bild kommer fram skrattar Jonas till.

”Kolla, det ser ut som om han har världens minsta!”

De andra killarna skrattar också.

”Mms:a den till brudarna klassen”, säger Erik. ”Ja”, skriker de andra.

Jonas tar fram sin telefonbok och letar upp numret till några av tjejerna i klassen. Han skickar, under de andra killarnas jubel, iväg bilden på Tomas till sju av tjejerna i klassen.

Frågor att diskutera

- Tror du att det som händer i berättelsen även kan hända i verkligheten?
- Vad tror du händer med bilden? Vad tror ni tjejerna som får bilden gör? Vad tror ni Jonas gör?
- Hur tror ni att Tomas känner sig?
- Är det OK, det som Jonas gör? Är det ett brott?
- Borde man förbjuda kameramobiler i skolan?

STARTER NIVÅ 3

En ”starter” är en övning eller en berättelse som är till för att väcka elevernas intresse för temat. Startern kan även användas till att sätta igång tankar om temats frågeställningar och problematik så att eleverna utifrån det kan formulera ytterligare frågor att arbeta vidare med. Gör övningarna, läs berättelserna, diskutera och formulera frågor att arbeta vidare med.

Starter: Om Veronica

Veronica bor tillsammans med sin familj på en ö i Stockholms skärgård. Under vintern bor det totalt fyra familjer på ön. Under sommaren kommer alla sommargästerna och då kan det vara så mycket som ett hundratal personer boende på ön. Då är det liv och rörelse, och då trivs Veronica.

Veronica går i skolan på fastlandet. Varje morgon åker hon, tillsammans med några andra barn som bor på öar runt omkring, taxibåt till fastlandet. Varje eftermiddag åker de tillbaka till sina öar. På Veronicas ö bor det två barn till. De är fem respektive sju år yngre än Veronica som är 16 år. Hon har inte så mycket gemensamt med dem. Därför tycker Veronica att det är pest att bo på ön på vintern. Hon har absolut ingen att vara med på kvällar och helger. Hon kan inte heller stanna kvar på fastlandet efter skolan och vara med klasskompisar, eftersom taxibåten går direkt efter skolans slut. Det här har gjort att Veronica har haft svårt att få kompisar. Veronica är ganska ensam både i skolan och hemma.

Veronicas viktigaste ägodel är datorn. Där finns hennes kompisar. Hon har vänner över hela världen, i olika åldrar och med olika bakgrund. Eftersom hon aldrig har träffat dem i verkligheten utan bara via Internet kallar hon dem för sina virtuella vänner.

En av dessa virtuella vänner heter Emma. Hon är 25 år och är modiefotograf. Hon har som Veronica växt upp på en ö. Fast i Bohuslänns skärgård. Emma vet hur det är att växa upp som ensam tonårig tjej på en ö. Veronica tycker att Emma är ett jättebra stöd. Äntligen någon som förstår hur det är, som kan ge goda råd och som man kan prata med om allt. Det är också spännande att ha en kompis som Emma, som är lite äldre och som jobbar med något häftigt. Emma har berättat att hon har uppdrag över hela världen. Hon fotograferar mode och modeller i alla världens hörn. Emma berättar om sina resor, om platser som New York, Tokyo, Paris, London, Malaysia med mera. Hon berättar också om alla kända modeller och andra kändisar som hon träffar i sitt jobb. Tänk att Veronica känner en sådan person som Emma. Och

fast Emma reser så mycket så tar hon sig alltid tid att svara på Veronicas mejl, var hon än är i världen. De har mejlkontakt nästan varje dag. Och så har det varit i flera månader nu.

De senaste veckorna har Veronica varit ganska deppig. Det går trögt med skolarbetet och det här att hon inte har någon kompis att vara med är jättejobbigt. Hon bråkar även mycket med sina föräldrar. Hon berättar allt det här för Emma. Emma skriver att Veronica behöver muntras upp och att hon har ett förslag på hur det ska gå till.

Emma ska vara i Stockholm nästkommande helg och fotografera ett stort modereportage. Hon skriver att Veronica kan få vara med henne när hon jobbar och på kvällarna kan de gå ut och äta och kanske gå på bio. Emma tycker att Veronica ska fråga sina föräldrar om det är OK att de gör så.

Veronica springer direkt ut i köket och berättar vad Emma har skrivit. Veronicas föräldrar har hört mycket om Emma och har varit glada för att Veronica har Emma som virtuell kompis. De har sett hur viktig hon har varit för Veronica. De säger därför ja, Veronica får åka till Stockholm och vara med Emma den helgen.

Veronica åker direkt på fredag eftermiddag från skolan in till Stockholm. Emma och Veronica har bestämt att de ska träffas på det hotell som Emma bor på nu när hon är i Stockholm. Veronica är spänd, det ska bli så roligt att träffa Emma i verkligheten och det ska bli spännande att vara med när de ska fotografera mode-reportaget.

Veronica har lite svårt att hitta hotellet. Det ligger lite avsides och entrén är ganska oansenlig. Man ser först inte att det är ett hotell. När Veronica kommer in i receptionen är det ingen där. Hon knackar på receptionsdisken och ropar hallå. Efter en kort stund kommer en äldre kvinna. Veronica säger att hon ska besöka en av gästerna, Emma Falck. Kvinnan i receptionen tittar lite konstigt på henne, men svarar att Falck bor i rum 204.

Veronica tar sig upp två våningar och knackar på dörren till rum 204. Dörren öppnas av en kille i trettioårsåldern. Veronica tror att hon har fått fel rumsnummer och säger därför.

”Förlåt, jag måste ha fått fel rumsnummer, jag skulle träffa Emma Falck.”

Killen svarar: ”Nej du har kommit rätt, Emma är och fotar. Hon har bett mig att ta hand om dig så länge, kom in.”

Veronica går in i rummet. Det är ett ganska litet rum och det enda stället att sätta sig är på sängen. Veronica lägger ifrån sig jackan och väskan och sätter sig på sängen.

Killen presenterar sig som Anders. Han berättar att även han är modedefotograf och att han och Emma brukar arbeta en hel del ihop. Han frågar sedan hur Veronica känner Emma, om Vero-

nica går i skolan, var Veronica bor, vad hon gör på sin fritid med mera. Veronica reagerar på att det verkar som om Anders redan vet mycket om henne. Han säger ofta ”ja, just det” och ”så var det ja” när Veronica berättar om sig själv. Men Veronica tänker att Emma kanske har berättat om henne för Anders och det är därför han verkar veta en del om henne.

När de har pratat en stund säger Anders. ”Du har ju modellutseende, kan inte jag få tag några bilder? Jag har kameran med mig.”

Veronica känner sig lite tveksam men samtidigt smickrad så hon säger att det kan han väl få göra. Först sitter Veronica bara kvar på sängkanten, men Anders säger att hon måste slappna av lite. Hon kan väl ställa sig borta vid fönstret och lite drömskt titta ut. Anders börjar ta bilder. Han flyttar runt henne i rummet och skojar med henne. Veronica skrattar och tycker att det är roligt, kameran surrar och klickar hela tiden. Efter ett tag föreslår Anders att hon ska pröva att lägga sig ner på sängen. Han säger också att hon måste knäppa upp blusen lite. ”Som modell måste du visa lite hud”, säger han.

Veronica gör som Anders säger, men börjar samtidigt känna sig lite obekvämt och löjlig när Anders säger saker som ”kom igen, lite mer sug i blicken. Puta med läpparna. Skjut fram bröstet.”

Anders kamera blixtrar hela tiden och han kommer allt närmare Veronica. Han är nu uppe på sängen och sitter gränsle över hennes ben.

”Dra upp blusen ur byxorna så jag får se din navel.” När inte Veronica gör som han säger drar Anders själv upp blusen. Veronica försöker dra tillbaka blusen. Då tar Anders bort kameran från sitt öga. Det leende som tidigare fanns i hans ansikte är helt borta. Anders blick är nu kall och innan Veronica vet ordet av har hon fått en rungande örfil.

”Du ska göra som jag säger, fattar du det?” skriker Anders. Veronica är helt paralyserad, det gör fruktansvärt ont i ansiktet och hon känner blod rinna ner från mungipan. Anders tar nu tag i blusen och sliter sönder den. Han tar upp kameran och börjar fotografera igen. Han sitter nu på Veronicas mage och har placerat sina knän på hennes armar. Veronica kan inte röra sig. Anders lägger ifrån sig kameran och knäpper upp sin egen gylf. Han tvingar Veronica att utföra oralsex. Samtidigt tar han upp kameran och börjar ta bilder igen.

Veronica kom ut från hotellet först på lördagsmorgonen. Då hade hon av Anders blivit utsatt för ett antal övergrepp. Hon gick ett antal timmar runt på stan utan mål, men tog sig till slut hem. När hennes föräldrar undrade varför hon kom hem en dag för

tidigt så sa hon att Emma hade varit tvungen att åka iväg. När de undrade över det blåmärke som Veronica hade på ena sidan av ansiktet så sa hon att en skärm hade vält under fotograferingen och att den hade träffat henne i ansiktet. Veronicas föräldrar märkte att något var konstigt med Veronica. Men de fick inga svar när de frågade. Till slut tänkte de att mötet med Emma kanske hade varit en besvikelse och slutade fråga.

Ett år senare tog polisen Anders. Han blev anmäld av en tjej som han hade förgripit sig på. När polisen beslagtogs hans dator så hittade de hundratals bilder på olika tjejer som han hade lurat och förgripit sig på. Polisen hittade några av dessa tjejer som vittnade mot Anders i rättegången. Veronica var inte en av dem de hittade. Hon har ännu inte berättat för någon om vad som hände den där helgen i Stockholm.

Frågor att diskutera

- Tror du att det är vanligt att det som händer i den här berättelsen händer?
- Vad tror du, fanns Emma eller var det Anders som var Emma? I så fall, kan man vara så trevlig på Internet när man egentligen är en våldtäktsman?
- Tror du att det är vanligt att personer uppger att de är någon annan än de är när de chattar på Internet?
- Är Veronica ovanligt lättlurad eller skulle det här kunna hända dig eller någon av dina kompisar?
- Vad kunde Veronica ha gjort för att skydda sig mot det som nu inträffade?
- Tycker du att Veronicas föräldrar gjorde något fel? Kunde de ha gjort på något annat sätt?
- Förstår du varför Veronica inte berättar för någon vad som har hänt?
- Hur tror du att Veronica mår nu?
- Tror du att bilder som finns på porrsidor på Internet skulle kunna vara bilder som har tagits under liknande omständigheter som i den här berättelsen?

Starter: Om Charlotte och Jonas

Charlotte och Jonas har precis gjort slut. De har varit tillsammans i ett halvår men nu är det slut. Till att börja med hade de varit jättekära och kunde inte vara utan varandra. Framför allt hade det varit en fysisk attraktion mellan dem. Och därför bör-

jade de ha sex kort efter att de hade blivit ihop. De experimenterade en hel del och båda tyckte att det var roligt. Bland annat tog de bilder och filmade när de hade sex. Bilder och filmer som de tittade på själva mest som en kul grej. När de hade tittat klart raderade de bilderna och filmerna. Det var den överenskommelse de hade.

Charlotte tycker att det är ganska skönt att förhållandet är över. Efter den första tidens häftiga förälskelse och fysiska attraktion blev det allt mer slentrian. På slutet kändes till och med sexet tråkigt. Däremot är det jobbigt att Jonas inte verkar ta det lika bra. Han skickar en massa sura sms och mejl till Charlotte. Han vill att de ska fortsätta vara tillsammans.

Efter ytterligare några veckor träffar Charlotte Anders på en fest. De dansar och har otroligt roligt ihop. Mot kvällens slut så hånglar Charlotte och Anders. Flera av festdeltagarna ser dem och förstår att något är på gång.

Dagen efter festen får Charlotte ett sms från Jonas. Din jävla hora! står det. Senare på dagen får hon ett mejl från Jonas där det står att hon ska gå in på en viss hemsida och klicka på länken x-girlfriends. Charlotte går in på hemsidan och klickar på länken. Där finns ett antal länkar. På en länk står det – Horan Charlotte. Charlotte klickar på länken och upp kommer ett antal bilder på henne när hon är naken och i olika sexuella situationer. Det finns även en kortare videofilm inlagd. Under bilderna står hennes för- och efternamn, vilken skola hon går i samt hennes mobiltelefonnummer.

Det piper till i hennes mobil. Hon har fått ett meddelande. Hon känner inte igen numret som meddelande kommer ifrån. Hon tar fram meddelandet, det står: Hur mycket tar du för en avsugning?

Frågor att diskutera

- Tror du att det är vanligt att det som händer i den här berättelsen händer?
- Är det vanligt att unga par tar naken- och sexbilder på varandra?
- Vad kan Charlotte göra?
- Är det som Jonas har gjort olagligt?
- Finns det risk för att de här bilderna sprids ytterligare?
- Får Charlotte skylla sig själv?

UNDERSÖK OCH BESKRIV NIVÅ 2

Nedan presenteras exempel på frågeställningar som eleverna kan börja med att undersöka. Fyll gärna på med ytterligare frågeställningar. Även möjliga tillvägagångssätt presenteras.

Förslag på frågor att undersöka

- Hur många olika chatt- och hemsidor för ungdomar känner du och dina kompisar till?
- Hur mycket tid per dag lägger ungdomar ner på olika chatt-sidor på Internet? Hur mycket tid lägger du och dina kompisar?
- Har ni regler för hur datorn och Internet får användas hemma?
- Har ni regler för hur datorerna och Internet får användas i skolan?
- Har ni regler för hur mobiltelefoner får användas i skolan?
- Varför lägger man ut bilder på sig själv på olika hemsidor?
- Vad händer med bilder som läggs ut på Internet? Kan bilderna kopieras och/eller manipuleras av andra än den som har lagt ut bilden?
- Vilka är det som står bakom (äger) de olika chatt- och hemsidorna som ungdomar är på? Tjänar de pengar på hemsidorna?
- Är det vanligt att vuxna är på ungdomssidor på Internet? Har till exempel du eller någon du känner blivit kontaktad av någon vuxen på Internet?
- Är alla vuxna som chattar med barn och tonåringar på Internet snuskgubbar? Hur vet man vem som är ”snuskgubbe” och vem som inte är det?
- Vad bör man göra om man blir kontaktad av någon vuxen som man inte känner på Internet? Och vad bör man inte göra?
- Händer det att ungdomar hotar, trakasserar eller förtalar klass- eller skolkamrater på Internet? Är det i så fall olagligt?
- Vet föräldrar om vad deras barn gör och är med om på Internet?

Förslag på tillvägagångssätt

Diskutera frågorna i smågrupper.

Ta hem frågan och diskutera med dina föräldrar eller mor- och farföräldrar.

Skriv exempel på en situation där Internet är en del av ett sexualbrott.

Intervjua klasskompisar eller andra elever på skolan.

Intervjua någon som arbetar med frågorna, till exempel en polis, åklagare, Internetleverantör eller ansvarig för en hemsida.

Sök information på Internet.

Be någon som har kunskap om ”livet på Internet” att komma och berätta om det.

UNDERSÖK OCH BESKRIV NIVÅ 3

Nedan presenteras exempel på frågeställningar som eleverna kan börja med att undersöka. Fyll gärna på med ytterligare frågeställningar. Även möjliga tillvägagångssätt presenteras.

Förslag på frågor att undersöka

- Internet beskrivs ibland som den mest demokratiska platsen i världen. Vad menar man då och håller du med?
- Vilka begränsningar tycker du borde finnas på Internet?
- Finns det lagar som begränsar vad man får göra på Internet?
- Är det olagligt för en äldre man att chatta med exempelvis en tolvårig flicka?
- Är det olagligt för en äldre man att på chatten föreslå för en tolvårig flicka att de ska träffas för att ha sex?
- Vad är så kallad grooming för något?
- Är det vanligt att ungdomar som är ihop tar naken- och sexbilder på varandra? Vad tror ni?
- Är det olagligt att på Internet lägga ut naken- eller sexbilder på en före detta partner?
- Finns det kopplingar mellan vissa ungdomssidor och porrsidor på Internet?
- Till vad och hur använder ungdomar webbkameror?

Förslag på tillvägagångssätt

Diskutera frågorna i smågrupper.

Ta hem frågan och diskutera med dina föräldrar eller mor- och farföräldrar.

Skriv exempel på en situation där Internet är en del av ett sexualbrott.

Intervjua klasskompisar eller andra elever på skolan.

Intervjua någon som arbetar med frågorna, till exempel en polis, åklagare, Internetleverantör, eller ansvarig för hemsida.

Sök information på Internet.

Be någon som har kunskap om ”livet på Internet” att komma och berätta om det.

ANALYSERA OCH BEARBETA NIVÅ 2 ●●●●●

Här presenteras exempel på frågeställningar som eleverna kan gå vidare med att analysera. Komplettera gärna med egna. Motivera eleverna att söka svar på frågor som: Vad finns det för orsaker? Vilka blir konsekvenserna? Hur ser det ut om vi jämför? Vilka skillnader finns? Och vad beror det på?

Förslag på frågor att analysera

- Finns det några hemsidor/chattsidor där det är särskilt vanligt att unga tjejer och killar blir kontaktade av äldre män?
- Är killar lika utsatta som tjejer när det gäller sexuella trakasserier på Internet?
- Utsätter ungdomar varandra för sexuella trakasserier via Internet?
- Hur arbetar de olika ”ungdomssidorna” på Internet för att motverka och rensa bort sexuella trakasserier, pornografiskt material med mera? Finns det ansvariga för dessa hemsidor? Vilka är de och vilket ansvar tar de?
- Har det tidigare, innan Internet, funnits kommunikationsformer eller platser, där framför allt äldre män har kontaktat unga tjejer och killar? Hur var det när era föräldrar var unga?
- Är hemsidor där man kan lägga ut bilder på sig själv och sedan få sitt utseende poängbedömt och kommenterat av andra OK? Hur tror du det känns att få låg poäng och nedlåtande omdömen? Vad kan det få för konsekvenser för den personen?
- Om man jämför bilder som tjejer respektive killar lägger ut på sig själva på Internet, går det att se en skillnad? Och vad kan denna skillnad i så fall bero på?
- Finns det några risker med att lägga ut lättklädda eller nakenbilder på sig själv på olika hemsidor?

Förslag på tillvägagångssätt

Diskutera frågorna i smågrupper.

Ta hem frågan och diskutera med dina föräldrar eller mor- och farföräldrar.

Skriv exempel på en situation där Internet är en del av ett sexualbrott.

Intervjua klasskompisar eller andra elever på skolan.

Intervjua någon som arbetar med frågorna, till exempel en polis, åklagare, Internetleverantör eller ansvarig för en hemsida.

Sök information på Internet.

Be någon som har kunskap om ”livet på Internet” att komma och berätta om det.

ANALYSERA OCH BEARBETA NIVÅ 3 ●●●●●

Här presenteras exempel på frågeställningar som eleverna kan gå vidare med att analysera. Komplettera gärna med egna! Motivera eleverna att söka svar på frågor som: Vad finns det för orsaker? Vilka blir konsekvenserna? Hur ser det ut om vi jämför? Vilka skillnader finns? Och vad beror det på?

Förslag på frågor att analysera

- Har Internet ökat riskerna för att utsättas för sexualbrott? Har exempelvis antalet våldtäkter ökat?
- Har Internet påverkat formerna för ungas sexualliv?
- Vad finns det för orsaker till att porr är så vanligt förekommande på Internet?
- Vad får det stora utbudet av porr på Internet för effekter på unga människor?
- Har tillgången till Internet lett till ökad eller minskad kroppsfixering?
- Går det att ha kontroll över bilder som läggs ut på Internet? Vad kan hända exempelvis med nakenbilder som en före detta pojkvän lägger ut på en hemsida.
- Från vissa hemsidor kan man mot en kostnad ladda ner bilder till mobiltelefon. Bilder som ungdomar har lagt in på sig själva eller som någon annan har lagt in på dem. Vem tjänar pengar på det? Tjänar den som är på bilden några pengar på det? Vad får det för konsekvenser för bildernas spridning? Hur vet den

som är ansvarig för hemsidan att bilden är frivilligt inlagd av den som är på bilden?

- Vad kan det få för konsekvenser om man lägger ut bilder på någon och dessutom skriver ut namn och telefonnummer?
- Finns det länder som har hårdare lagstiftning gällande sexualbrott på Internet än vad Sverige har?

Förslag på tillvägagångssätt

Diskutera frågorna i smågrupper.

Ta hem frågan och diskutera med dina föräldrar eller mor- och farföräldrar.

Skriv exempel på en situation där Internet är en del av ett sexualbrott.

Intervjua klasskompisar eller andra elever på skolan.

Intervjua någon som arbetar med frågorna, till exempel en polis, åklagare, Internetleverantör eller ansvarig för en hemsida.

Sök information på Internet.

Be någon som har kunskap om ”livet på Internet” att komma och berätta om det.

VÄRDERA OCH REFLEKTERA – NIVÅ 2 ●●●●●

Nedan presenteras diskussionsunderlag och övningar där eleverna utifrån det de har lärt sig om temat får reflektera över sin inställning till olika företeelser och pröva sina värderingar.

Linjeövning

Lägg lappar med siffrorna 1–6 i en rät linje på golvet med någon meter emellan. Alternativt kopiera och dela ut nedanstående övning till eleverna. Be eleverna ta ställning till vilka av nedanstående beteenden de tycker är OK alternativt inte tycker är OK. Ställning tar de genom att i en stigande respektive fallande skala välja en siffra mellan 1 och 6. Där 1 står för alltid OK och 6 står för aldrig OK. Ni kan välja att ha en annan skala med ett större eller färre antal siffror, det viktiga är att det är ett jämnt antal siffror så att det inte finns något mittenalternativ. På så sätt ”tvingas” eleverna att ta ställning. Ligger siffrorna på golvet väljer eleverna siffra genom att ställa sig vid ”sin siffra”. Har eleverna fått papper ringar de in den siffra som överensstämmer med deras åsikt. Ställ därefter följdfrågor utifrån hur de har svarat.

Vad är OK?

Att lägga ut bilder på sig själv (påklädd) på en hemsida?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att lägga ut bilder på sig själv (lättklädd) på en hemsida?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att lägga ut bilder på sig själv (avklädd) på en hemsida?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att lägga ut bilder på en kompis eller före detta partner (påklädd) utan att fråga?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att lägga ut bilder (lättklädda eller avklädda) på en kompis eller före detta partner utan att fråga?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att anonymt sprida rykten om någon man är förbannad på och lägga ut på hemsida.
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att kalla någon klasskamrat för "hora" eller "bögdjäväl" på en chatt där många skolkamrater är inne?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att ens föräldrar får läsa och se allt man gör på Internet?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att ens föräldrar spärrar vissa hemsidor på ens dator?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Att träffa någon man har chattat med utan att ta med någon kompis?
Alltid OK ---1 ----2 -----3 -----4 ---5-----6---- Aldrig OK

Heta stolen

Låt eleverna sitta på stolar i en halvcirkel. Läs upp nedanstående påståenden för dem och be dem ta ställning för eller emot genom att resa sig (håller med om påståendet) eller sitta kvar (håller inte med om påståendet). Ställ sedan följdfrågor utifrån hur eleverna har svarat, så att de får utveckla sina ställningstaganden.

- Det är vanligt att man som ung blir kontaktad av äldre på Internet.
- Det borde vara förbjudet för äldre män att chatta på ungdomsidor.
- En bra sak med Internet är att det alltid (dygnet runt) finns någon trevlig att chatta med.
- Det är bra att man kan vara anonym på Internet.
- Det förekommer mycket hot och trakasserier mellan ungdomar på Internet.
- Om någon man chattar med är trevlig kan man lämna ut sitt mobilnummer till den.
- Vuxna har ingen koll på vad som händer på Internet.
- Föräldrar ska veta vad deras barn gör på Internet.
- Sidor där den som vill kan lägga upp bilder och där besökarna kan rösta på ens utseende är helt OK.
- Att det finns vuxna som tjänar pengar på att ungdomar lägger ut bilder på sig själva på Internet är helt OK.
- Att kalla någon hora eller bögdjäväl på nätet är lika illa som att göra det ansikte mot ansikte.

VÄRDERA OCH REFLEKTERA – NIVÅ 3 ●●●●●

Fyra hörn

Ställ nedanstående frågor till eleverna och ange samtidigt de tre givna svarsalternativen och ett öppet svarsalternativ. Varje svarsalternativ motsvaras av ett hörn i rummet. Eleverna svarar sedan på frågan genom att ställa sig i det hörn av rummet som, enligt deras åsikt, representerar det rätta svarsalternativet. Gå sedan runt och ställ följdfrågor till eleverna i respektive hörn.

Internet är...

- världens bästa ställe för att få nya kompisar
- världens bästa ställe för att ge uttryck för vad man tänker och känner

- fullt med skit
- eget förslag.

Vad gör du om du märker att en klasskompis trakasserar och förtalar en annan klasskompis på en chattsida?

- tar upp det med er lärare
- tar upp det med de två klasskompisarna det berör
- gör inget alls
- eget förslag.

En tjej som råkar illa ut när hon träffar någon som hon enbart har haft kontakt med via en chatt....

- får skylla sig själv
- borde ha haft en kompis med sig
- borde ha berättat för sina föräldrar att hon skulle träffa någon från chatten
- eget förslag.

En tjej som lägger ut bilder på sig själv när hon är naken eller lättklädd på Internet:

- kan bli upptäckt av en modellagentur och få jobb som modell
- kan bli upptäckt av tidningsredaktörer och få sina bilder publicerade i en tidning
- kommer antagligen att ångra sig förr eller senare
- eget förslag.

Om en kille lägger ut nakenbilder på sin exflickvän på Internet

- är det oförlåtligt och killen kommer knappast att få någon ny flickvän
- borde killen polisanmälas
- får tjejen skylla sig själv, hon skulle aldrig låtit honom ta bilderna
- eget förslag.

Att ligga högt på en ”snygghetslista” på Internet är

- grymt hög status
- bekräftelse för självkänslan
- pinsamt
- eget förslag.

Politiker för en dag

Internet erbjuder fantastiska möjligheter till informationsinsamling och till att upprätta och bibehålla kontakter med människor över hela vår värld. Men Internet innehåller och innebär även mycket negativt för många.

Dela in eleverna i smågrupper (cirka fyra elever i varje grupp). Ge dem därefter i uppgift att fundera över, diskutera och komma med olika förslag på hur Internet skulle kunna rensas från mycket av det dåliga (trakasserier, hot, grooming, sexualisering och kroppsexploatering m.m.). Låt dem även fundera över, diskutera sitt eget ansvar och komma med förslag på hur man som ung kan skydda sig mot Internets negativa sidor och hur man genom eget beteende på nätet kan bidra till ett bättre Internet. Eleverna dokumenterar sin diskussion och sina förslag. Låt eleverna därefter presentera sina förslag för övriga i klassen. Arbetet kan ligga till grund för gemensamma regler, en överenskommelse mellan klassens elever gällande Internetanvändning och hur de ska bete sig när de kommunicerar med varandra och andra på nätet.

SAMMANSTÄLLA OCH HANDLA – SAMTLIGA NIVÅER

Nedan ges några exempel på hur eleverna kan sammanställa de kunskaper som de har inhämtat under arbetets gång samt några idéer om hur de kan gå vidare exempelvis genom att ta fram en handbok om säker Internetanvändning.

- Sammanställ ert arbete med temat i form av en tidning eller utställning som ni visar upp för övriga elever på skolan.
- Kom, utifrån det ni har kommit fram till i ert arbete, överens om regler för hur ni ska bete er på Internet.
- Bjud in föräldrar till en presentation och diskussionskväll kring det ni har lärt er. Först presenterar ni det ni har kommit fram till i temaarbetet, därefter kan ni i grupper med föräldrar och elever diskutera Internetanvändning och förhållningssätt. Bjud gärna in yngre årskursers föräldrar. De har säkerligen stor nytta av att få ta del av era kunskaper.
- Gör en handbok eller en hemsida utifrån det ni har lärt er – ”Tonåringens vett och etikett på nätet”.
- Skriv manus och spela upp en teaterpjäs om för- och nackdelar med Internet.

Referenser

- Allt är möjligt (2004). *Allt är möjligt – en handbok i mediekritik*. Göteborg: Allt är möjligt.
- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Ambjörnsson, F. (2006). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Andersson; U. (2004). *Hans (ord) eller hennes? En könsteoretisk analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp*. Malmö: Bokbox förlag.
- Andersson, Å. (2003). *Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Eslöv: Symposion.
- Arbetslivsinstitutet (2002:01). *Allvar eller på skämt? En nationell undersökning av språkbruk och sexuella beteenden bland gymnasieelever*. Författare: Menckel E. & Witkowska E. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Barnombudsmannen (2004.) *Älskar, älskar inte. Om barns och ungas nära relationer. Årsrapport 2004*. Stockholm: Barnombudsmannen.
- Berg, L. (2002). *Äkta kärlek – heterosexuell samvaro speglad mot diskurser om kärlek, heterosexualitet och kropp*. Doktorsavhandling. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Berg, L. (2005). *Om hon somnade skulle inte jag vilja ha sex– Unga män samtalar om gränsen mellan fredligt ”sex” och våldtäkt*. Socialmedicinisk tidskrift 6/2005.
- Bergenheim, Å. (2005). *Brottet, offret och förövaren. Vetenskapens och det svenska rättsväsendets syn på sexuella övergrepp mot kvinnor och barn mellan åren 1850 och 2000*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Bergström, M. Forshage, D. (2001). *Bland horor, bockar och bögar – en rapport byggd på RFSU Stockholms skolprojekt*. Stockholm: RFSU Stockholm.
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2004). *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003, kapitel Sexualbrott*. Författare: Martens P. Rapport 2004:3 Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, Forum för levande historia (2004). *Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga*. Författare: Ring, J., Morgentau, S. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2005). *Våldtäkt. En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*. Författare: Grevholm, E., Nilsson, L., Carlstedt, M. Rapport 2005:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Du och jag, rätt och fel.Handledning för temaarbete om brott årskurs 6–9*. Författare: Odén, N. m.fl. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Livets spelregler. Handledning för temaarbete i årskurs 3–5*. Författare: Odén, N. m.fl. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2007). *Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet. Omfattning, karaktär, åtgärder*. Författare: Shannon, D. Rapport 2007:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Publiceras våren 2007.
- Bäckman, M. (2003). *Kön och känsla. Samlevnadsundervisning och ungdomars tankar om sexualitet* Stockholm: Makadam.
- Dahlén, S. (2002). *Sex med mera*. Stockholm: Tiden förlag.
- Dahlén, S. (2006). *Hetero*. Stockholm: Tiden.
- Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber.
- Eldén, Å. (2003). *Heder på liv och död. Våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Fagrell, B. (2000). *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS Förlag.
- Forsberg, M. (2004). *Kukbruk*. Stockholm: Wahlström och Widstrand.
- Fridh, Ch. m.fl. (2005). *Vägledning. Ledarmaterial för att sätta killar i rörelse*. Stockholm: Sensus studieförbund och Röda Korsets Ungdomsförbund.
- Fundberg, J. (2003). *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Gens, I. (1998). *Från vaggan till identitet. Hur flickor blir kvinnor och pojkar män*. Jönköping: Seminarium förlag.
- Grände, J. (2005). *”Jag kallade det aldrig för våldtäkt”- att möta våldtagna kvinnor*. Stockholm: ROKS.
- Holland, J. m.fl. (1998.) *The male in the head. Young people, heterosexuality and power*. London: Tufnell Press.
- Holm, A-S m.fl. (2003). *Kränkningar i skolan – förekomst, for-*

- mer och sammanhang*. Göteborg: Centrum för värdegrundsstudier.
- Jeffner, S. (1998). *Liksom våldtäkt, typ. Om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt*. Stockholm: ROKS, Brevskolan.
- Ju 2004:1 *Anmälan och utredning av sexualbrott. Förslag på förbättringar ur ett brottsofferperspektiv*. Stockholm: Fritzes.
- Jämställdhetsombudsmannen, JämO (2000). *JämO:s handbok mot könsmobbing i skolan*. Stockholm: JämO.
- Jämställdhetsombudsmannen, JämO (2004). *Att våga hoppa jämfota – rapport från ett jämställdhetspedagogiskt projekt*. Stockholm: JämO.
- Kullenberg, E., Ehrenlans, B. (1996). *Stopp för sexuella trakasserier*. Stockholm: Elevvårdsenheten.
- Lundgren, A-S. (2000). *Tre år i g. Perspektiv på kropp och kön i skolan*. Eslöv: Symposion.
- Myndigheten för skolutveckling (2002). *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbing och kränkande behandling* Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Länsstyrelsen i Skåne län. *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning*. Rapport 2004:24 Malmö: Länsstyrelsen i Skåne län.
- Nihlén, J., Nilsson, S. (2006). *Genusboken*. Stockholm: Liber.
- Persson, K. (1998). *Relation och trauma. En bruksbok om mötet mellan hjälpare och offer för sex*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Proposition 2004/05: 45. *En ny sexualbrottslagstiftning*.
- Proposition 2004/05:175. *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället*.
- Reyes P.d.l. (2003). *Patriarkala enklaver eller ingenmansland*. Norrköping: Integrationsverket.
- Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Sandberg, D. (2003). *Riktig våldtäkt*. Magisteruppsats i etnologi. Stockholms Universitet.
- Skolverket (2002). *Könsmönster i förändring? En kunskapsöversikt om unga i skolan*. Författare: Öhrn, E. Stockholm: Skolverket.

- Skolverket (2006). *I enlighet med skolans värdegrund?* Rapport 285. Stockholm: Skolverket.
- SOU 1990: 44. Genussystemet i *Demokrati och makt i Sverige: Maktutredningens huvudrapport* Författare: Hirdman, Y. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 2004:71. Sexuell exploatering av barn i Sverige Bilaga 3 *Ungdomar och sexualitet – attityder och erfarenheter* Författare: Svedin C.G. och Priebe G. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2006: 75. *Jämställd Förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete.* Stockholm: Fritzes.
- Statens Folkhälsoinstitut (1998). *Sex i Sverige. Om sexuallivet i Sverige 1996.* Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.
- Statens Folkhälsoinstitut. (2005). *Rasism, kön och sexualitet.* Författare: Bredström, A. Rapport A 2005: 3 Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.
- Statens Folkhälsoinstitut (2006). *Hälsa på lika villkor? Hälsa och livsvillkor bland HBT- personer.* Rapport 2006: 08. Författare: Roth, N., Boström, G., Nykvist, K. Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut (2006) *Ungdomar och sexualitet. En forskningsöversikt år 2005.* Rapport 2006:18. Författare: Forsberg, M. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2005). *ULF, Undersökningarna av levnadsförhållanden 2005.* Stockholm: SCB.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2006). *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet.* Stockholm: SCB.
- Sutorius, H., Kaldal, A. (2003). *Bevisprövning vid sexualbrott.* Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Under ytan. (2006). *Tyst i klassen.* Stockholm: Under ytan.
- Wahldén, C. (2003). *Kort kjol.* Stockholm: Tiden.
- Wennstam, K. (2002). *Flickan och skulden. En bok om samhällets syn på våldtäkt.* Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Witkowska, E. (2005). *Sexual harassment in schools. Prevalence, structure and perceptions.* Stockholm: Arbetslivsinstitutet och Karolinska Institutet.
- Öhrn, E. (1990). *Könsmönster i klassrumsinteraktion. En observations- och intervjustudie av högstadielärares lärarkontakter.* Göteborg: Göteborgs Universitet.